Szlakiem zamków regionu łódzkiego

Historia ziem naszego regionu sięga początków państwowości polskiej. Od tamtych chwil obszar ten bogacił się w różnorodne obiekty tworzące kulturę materialną człowieka, stające się świadkami wielu ważnych wydarzeń historii naszej ojczyzny i narodu. Dzisiaj są one nietuzinkowymi atrakcjami krajoznawczo-turystycznymi. Wyjątkowe miejsce na ich liście zajmują zamki, wśród których duża część nie jest powszechnie znana. Podążanie wyznaczonym dla Państwa szlakiem umożliwi poznanie blisko 30 zamków naszego regionu - atrakcji, w której coś interesującego dla siebie odnajdzie początkujący turysta jak i koneser krajoznawstwa. Szlak ma formę pętli poprowadzonej niemal przez wszystkie „zamkowe miejscowości" i jest przeznaczony przede wszystkim dla zmotoryzowanych, choć niektóre jego odcinki mogą zwiedzać turyści na rowerach.

Zamki w krajobrazie Polski pojawiły się wraz z rozwojem sztuki murowania. Początkowo na terenach grodów budowano kamienne rotundy, pełniące funkcję kaplicy zamkowej. W połowie XIII stulecia zaczęto wznosić murowane wieże stanowiące jeden z podstawowych elementów zamku, a z czasem powstawały już pełne cegłane założenia obronne. Kompleks zamkowy tworzyły budynki opasane murami obwodowymi. Podstawowymi jego elementami, poza wspomnianą wieżą, bądź wieżami, były brama, kaplica i dom rezydencja właściciela oraz budynek gospodarczy. Pierwszym typem zamków były warownie wieżowe, następnie pojawiły się zamki basztowe. Z rozwojem artylerii wykształcił się nowy system obronny zwany bastejowym, umożliwiający skuteczną obronę przed bronią palną, a około połowy XVI wieku system bastionowy, będący zapowiedzią systemów fortowych.

Podstawową cechą zamków była funkcja obronna, jednak z końcem średniowiecza zaczęto im nadawać cechy reprezentacyjne, czyniąc z nich rezydencje. Funkcje obronne posiadały także dwory m. i. w Pabianicach czy Działoszynie, które potocznie są nazywane zamkami, w rzeczywistości jednak nigdy nimi nie były (dlatego są na szlaku pominięte).

W obecnych granicach województwa łódzkiego na przestrzeni wieków znajdowało się około 30 zamków. Jest to niebagatelna liczba biorąc pod uwagę wielkość regionu oraz specyfikę położenia geograficznego. Część obiektów zachowało się współcześnie w pełnej krasie, choć po przebudowach (Byki, Łęczyca, Opoczno, Oporów, Piotrków Trybunalski, Uniejów), część zaś jako ruina stanowiąca malowniczy element krajobrazu (Bąkowa Góra, Besiekiery, Bolesławiec, Drzewica, Inowłódz, Łowicz, Majkowice, Rawa Mazowiecka, Wojsławice). Jest także kilka obiektów, których jedynymi śladami są relikty ukryte bądź w budowlach powstałych na ich miejscu w okresie późniejszym, bądź pod powierzchnią ziemi (Gorzowice, Majkowice - zamek „Surdęga", Nowa Brzeźnica, Przedbórz, Sieradz, Sobota, Ujazd, Wieluń, Wieruszów, Wolbórz). Kilka zamków nie zostało zidentyfikowanych w terenie i znamy jedynie z archiwaliów (Brzeziny, Skierniewice, Stryków, Toplin, Zameczek koło Opoczna).

Wyprawa zamkowym szlakiem po ziemi łódzkiej będzie z pewnością doskonałą ofertą spędzenia wolnego czasu w regionie oraz wyjątkową sposobnością poznania jego bogactwa kulturowego.

Pomysłodawca szlaku
Piotr Machlański

Zamek królewski w Łęczycy

P. Sowiński

W średniowiecznej Polsce Łęczyca odgrywała pierwszoplanową rolę, położona w centralnej części państwa piastowskiego, przy ważnym szlaku handlowym, stała się stolicą jednej z siedmiu prowincji, na które podzielona była Polska. Na przełomie XI i XII w. Łęczyca była grodem kasztelańskim, w XIII w. stolicą księstwa, następnie ziemi, a od XIV w. województwa. Łęczyca była również siedzibą sądów ziemskich i starostwa grodowego.

Najważniejszym miejscem w grodzie zajmował gotycki zamek królewski, usytuowany na sztucznym nasypie ziemnym w południowo-wschodnim narożu obrębu systemu obronnego Łęczycy. Powstanie warowni łączy się z inicjatywą króla Kazimierza Wielkiego. Budowla była dość pokaźnych rozmiarów jak na tamte czasy. Powierzchnia jej wynosiła około 3000 m2. Obiekt zlokalizowano przy ujściu rzeczki Wróblany do jednej z odnóg Bzury. Było to miejsce podmokłe, więc przy wznoszeniu dziedzińca terenu podniesiono o pięć metrów. Zamek założono na planie czworoboku o wymiarach 43x44x59x63 m spiętego murami kurtynowymi. Od miasta oddzielała go jedynie fosa. Dominantą założenia jest usytuowana w południowo-zachodnim narożniku, wieża główna, dołem kwadratowa o boku 9,5 m, przechodząca w górnych kondygnacjach w ośmiobok. Zwana jest szlachecką, gdyż jak podaja zapisy z 1433 r. więziono w niej szlachtę skazaną za ciężkie występki. Loch więzienny znajdował się w najniższej kondygnacji wieży, gdzie nie było otworów okiennych. Więźniom spuszczano na sznurze chleb i wodę. W górnej części wieży przetrzymywano więźniów skazanych za lżejsze przewinienia. We wnętrzu znajdowały się kuny, czyli Żelazne obręcze, za pomocą, których skuwano jeńców za szyję lub ręce. Dzisiaj na szczycie mieści się punkt widokowy (wejście do wieży prowadzi z ganku na murach obwodowych).

Wjazd do zamku prowadził od strony miasta przez ceglany most, który przez czwobokrotne wejście bramną, wkomponowaną w zachodnią część kurtyny. Na osi wjazdu wzdłuż kurtyny wschodniej stoi tak zwana prochownia. Dwukondygnacyjny dom mieszkalny, mający charakter rezydencji monarszej, przypominał kształtem wydłużony prostokąt. Podzielony był niesią na część reprezentacyjną - południową z jedną lub dwiema salami na każdym poziomie oraz na część północną - dwutrakłową, podzieloną na trzy izby na każdej kondygnacji.

Dziedziniec wypełniała zabudowa drewniana. Dzisiaj wzdłuż kurtyny zachodniej, między wieżą bramną, a murem północnym znajduje się tak zwany „dom nowy", który powstał w stylu renesansowym w latach sześćdziesiątych XVI w. z inicjatywy miejscowego starosty Jana Lutomierskiego i bliskiego przyjaciela króla Zygmunta Augusta. Podczas prac przebudowano także otwory okienne, dodając bogato zdobiony detal kamieniarski oraz zmieniono wysoki wjazd.

Wiek XVII i XVIII przyniósł upadek zamku. W XIX w. zamek pełił jedynie funkcje magazynowe. Prace remontowe przeprowadzono dopiero po drugiej wojnie światowej. Obecnie w warowni mieści się Muzeum Ziemi Łęczyckiej.

Muzeum Ziemi Łęczyckiej
99-100 Łęczyca, ul. Zamkowa 1, tel. 602 583 435, www.muzeumleczyca.pl
Wśród wystaw znajduje się bogata ekspozycja ukazująca historię zamku, ziemi łęczyckiej oraz prezentująca miejscowy folklor. Muzealną atrakcją jest największa w Polsce kolekcja rzeźb demonicznych, przedstawiających diabła Borutę, legendarnego pana zamczyska. Muzeum prowadzi także działalność naukową i oświatową. Każdego roku pod koniec sierpnia „ożywa" dziedziniec zamkowy, stając się scenerią dla jednego z największych w kraju turniejów rycerskich.

◦> Po bitwie pod Grunwaldem w 1410 r. więziono tu pojmanych komturów krzyżackich.
◦> W 1420 r. Władysławowi Jagielle Czesi ofiarowali koronę swego państwa, którą krótko odrzucił.
◦> Król Kazimierz Jagiellończyk był najczęstszym gościem w zamku, przebywał w nim aż 40 razy. Wzamku mieszkała także przez blisko dziesięć lat jego żona Elżbieta.
◦> W murach warowni oficjalnie przywitano nowo obranego króla Zygmunta III Wazę.
◦> Według jednego z podań, orszak króla Kazimierza Wielkiego jadący do Łęczycy, zagubił się w okolicznych lasach, jak karety wielkiego pana przejechały przez bagna, tak że zadzer z Dobrzanem nie mógł jej wyciągnąć. Niespodziewanie znalazł się rosły, barczysty mężczyzna o imieniu Boruta, który z łatwością wydobył powóz. Wdzięczny monarcha obiecał wybarczyć po swojej śmierci władanie nowobodzoman zamkiem. Monarcha nie wiedział jednak, iż owym Boruta był sam diabeł. I tak od XIV w. zamkowe lochy przemierza w pochmurne dni nowy pan zamku - diabeł Boruta.

Zamek królewski w Opocznie

L. Dobrycki Muzeum w Opocznie

Razem z lokacją miasta w 1365 r. król Kazimierz Wielki rozpoczął budowę zamku królewskiego, który pełnił funkcję ośrodka terenowego administracji państwowej, reprezentowanej przez starostę. Zamek miał za zadanie obronę ziemi sandomierskiej, na terenie której leżała Opoczno, przed najazdami Tatarów i Litwinów. Stanowił element umocnień miejskich w południowej części Opoczna. Usytuowany nad rzeką Drzewiczką, nabierał dodatkowego waloru obronnego. Pierwotna gotycka warownia założona była na planie prostokąta, posiadała wieżę główną w zachodniej części założenia oraz bramę wjazdową usytuowaną w części południowo-wschodniej.

W XV w. podczas pożaru miasta zamek spłonął. W następnym stuleciu był już opuszczony. W pocałku XVII w. został częściowo odbudowany. Jak wynika z lustracji 1629 r. obiekt posiadał wieżę zwaną szlachecką pozbawioną schodów, kilka pokoi, kancelarię grodzką oraz mieszkanie burgrabiego.

W czasie nawałnicy szwedzkiej (1655-1660) został zniszczony. W stanie ruiny przetrwał do XIX stulecia. W latach 1874-1875, wykorzystując zachowane fundamenty i fragmenty ścian dokonano ponownej odbudowy zamku.

W 1927 r. dodano neorenesansowe attyki oraz portal nad głównym wejściem. Niestety prace te zatarły całkowicie wcześniejszy kształt budowli. Obiekt ten przetrwał do dnia dzisiejszego.

Obecnie jest to dwukondygnacyjna budowla składająca się z dwóch, połączonych ze sobą skrzydeł. W części zachodniej pierwszego z nich znajduje się brama z sienią przelotową skłepioną kolebkowo z lunetami i przestawami arkadowymi. Od północy ozdobiona jest herbem „Odrowąż". Od południa nad przejazdem brammym znajduje się balkon z ozdobną balustradą. Do wnętrza prowadzą dwa wejścia z portalami: pierwsze znajduje się w części północnej południowo-zachodniego skrzydła, drugie od zachodu w skrzydle sąsiedzim. Zamek zdobi neorenesansowa attyka. W kilku pomieszczeniach widoczne są relikty gotyckich murów kazimierzowskiej warowni.

Muzeum Regionalne w Opocznie
26-300 Opoczno, Plac Zamkowy 1, tel. 48 775 23 19, www.muzeumopoczno.pl
Wśród bogatej ekspozycji placówki można odnaleźć zbiory ilustrujące dzieje miasta i zamku, narzędzia i sprzęty gospodarstwa domowego oraz wyroby rękodzielnicze, ukazujące wciąż żywy na terenach folklor regionalny.
Wystawa stała (wspaniałe pasiaki, bogate hafty, misterne wycinanki).

◦> Najcieksworszą z licznych legend opoczyńskich jest ta, która opowiada o miłości króla Kazimierza Wielkiego, który często bawił w Opocznie za przyczyną miejscowej żydowki Esterki (rydina). Pewnego razu, kiedy w lesie dziewczyna zbierała zioła, wyłonił się rozwścieczony tur, który zaatakował kobietę. W ostatnim momencie przed przerażoną niewiastą runął na ziemię rażony śmiertelnym ciosem dzielnego myśliwego. Wybawca, przedstawiając się jako dworzanin królewski zdołał się z wzajemnością w miłości dziewczynie. Po pewnym czasie wyszło jednak na jaw, że był to sam król Kazimierz. Monarcha wprowadził dom dla ukochanej, pobogacił go dziedzicami z zamkiem tajemnym przejściem.

Zamek arcybiskupi w Oporowie

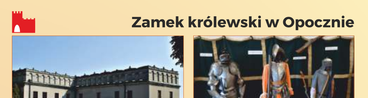
P. Sowiński

Dzieje Oporowa ściśle związane są z zasłużonym dla naszej ojczyzny, znamiętnym rodem Oporowskich herbu „Sulima". Najwybitniejszym przedstawicielem tej rodziny był Władysław Oporowski arcybiskup gnieźnieński w latach 1449-1453. Ten wybitny polityk i mąż stanu w latach 1434-1449 wzniósł w rodzinych dobrach wspaniały gotycki zamek. Do dzisiaj istniejąca rezydencja arcybiskupia, powstała na sztucznie usypanej wyspie, otoczonej głęboką fosą, w miejscu wcześniejszej budowli Mikołaja Oporowskiego z początku XV w.

Zamek wybudowano na planie czworoboku o wymiarach 25x30 m, na który pierwotnie składała się usytuowana w północno-zachodnim narożu trójkondygnacyjna podwójna wieża o przekroju prostokątnym oraz mieszkalnym sejmiernym założenia oraz prawdopodobnie niedokończony dom mieszkalny, biegnący wzdłuż wschodniej kurtyny. Finalnie wybudowano wzdłuż południowego skrzydła dwukondygnacyjny dom mieszkalny o wymiarach 8,5x23,5 m, połączony z północną wieżą w skrzydłem zachodnim z otworem bramnym oraz od północy i wschodu zespół murów kurtynowych zwieńczonych blankami z chodnikiem dla straży. Uroku budowli dodaje wysunięta przed czoło wschodniego muru romantyczna baszta wzniesiona na planie półelipsy, przechodzącej na wysokości pierwszej kondygnacji w sześciobok. Pełniła ona zarówno funkcję militarną - w okresie renesansu w wyniku przebudowy dostosowano ją do wykorzystania broni palnej - jak i sakralną, gdyż na piętrze mieściła się niegdyś kaplica zamkowa. Fortalicję wzniesiono z formowanej cegły gotyckiej oraz, co jest widoczne w narożach, ze specjalnie ciosanych kamieni. Mur zdobi wzór ołdony z zendrówki. Warownia pomimo upływu ponad pięciu wieków zachowała swój wspaniały gotycko-renesansowy charakter.

Muzeum Zamek w Oporowie, 99-322 Oporów, tel. 24 285 01 22, www.zamekoporow.pl
Muzeum szczyci się stałą ekspozycją wnętrz stylowych. Na szczególną uwagę zasługują cenne elementy architektoniczne między innymi: gotycki portal, znajdujący się przy wejściu do dawnej kaplicy w baszcie, żebrowe sklepienie kaplicy z wnęką czyni je prawdziwą perłą gotyckiej sztuki sakralnej. Wyjątkowe pełniące rolę stróżówki. Przypuszczalnie dom zamkowy był budową trójskrzydłową z trójkondygnacyjną z okrągłą wieżą w narożu północno-zachodnim. W dwóch skrzydłach znajdowały się trzy kondygnacje sklepione kolebkowo z lunetami - dwie wyższe również użytkowe i najniższa gospodarcza. Najbardziej reprezentacyjne było pierwsze piętro. Tam znajdowała się „wielka izba" i inne wspaniałe zdobione pomieszczenia. Piętro to posiadało charakter zaprzezentacyjny z izbą muzyczną.

Po kolejnym pożarze wystawiono nową bardziej okazałą budowlę. Miała ona podobno 12 baszt i otoczona była wysokim murem. W XVII w. Oporowem rządziła rodzina obronny charakter na rzecz funkcji rezydencjonalno-mieszkalnej. Świetność zamku zahamował „potop szwedzki" oraz pożar, który wybuchł w 1711 r.

Po odbudowie w 1739 r. w inwentarzu dóbr biskupich czytamy o wygodnej i rozległej rezydencji. W następnych latach obiekt podupadł, a następnie został rozebrany.

Po zamku (obecnie ul. Świętokrzyska) pozostał słabo czytelny nasyp okolony śladami fosy. Jedyną pozostałością jest odnalezione w 1987 r. kamienne ogniwo herbowa umieszczone w elewacji domu przy ulicy Modrzewskiego 2. Przedstawia herb „Doliwa" - trzy róże i naples, R.P. 1901. 26 maja znaleziony i odnowiony (na fot. obok).

◦> W zamku, będącym najokazalszą rezydencją biskupów kujawskich wielokrotnie gościły głowy koronowane i wysocy dostojnicy państwowi i kościelni. 17 czerwca 1410 r. przebywał tu Zygmunt Luksemburski, cesarz niemiecki, Władysław Jagiełło, bowiem w latach: 1409, 1410, 1414, 1422 był więzione koncentracji wojsk przed wyprawami przeciwko Krzyżakom.
◦> Do najznamienitszych woborzan należał urodzony w 1503 r. Andrzej Fryc Modrzewski, wybitnie humanistyczny myśliciel i publicysta, autor epokowego dzieła „O naprawie Rzeczypospolitej", w którym nawoływał do reform ojczyzny.
◦> Z Woborzem związany był również pamiętnikarz doby saskiej Jędrzej Kitowicz. Pełnił on urząd administratora dóbr wołoskich oraz kanlora kolegiaty.

Zamek królewski w Inowłodzu

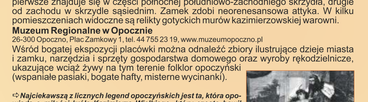
zrynt

Średniowieczny Inowłódz pełnił rolę strażnicy przy granicy między dzielnicami kraju: Małopolską, Mazowszem i Prowincją Łęczycką. W pol. XIV w. powstał tam zamek i fortyfikacje miejskie. Warownia znajdowała się poza obrębem miasta, wśród meandrów Pilicy na podmokłych, bagiennych łąkach.

Zamek wzniesiono z miejscowego piaskowca i rozbarkowanej cegły barwie. Pierwotnie posiadał dwie wieże, pierwszą ośmiobocną usytuowaną w narożniku pn.-wsch., drugą o kształcie prostokąta w narożniku południowej. Zabudowania wewnętrzne tworzyły dwa budynki przyjmujące kształt litery L. Wjazd prowadził przez wschodnią kurtynę po drewnianym moście rozpiętym nad 20-metrowej szerokości fosą. W ścianach zewnętrznych zamku znajdowały się okna. Na wyższych kondygnacjach były jdzy mieszkalne oraz salę reprezentacyjne. W późniejszym okresie zamek kilkakrotnie przebudowywano wkład zmieniał się wygląd poszczególnych bryły. Kres świetności zamku przyniósł „potop szwedzki".

W 2012 r. został zrewitalizowano, przywracając najstarszą formę założenia zamkowego z czasów Kazimierza Wielkiego. Trwałe ruiny z częściowo wykonywanymi fragmentami zamku jest trójkondygnacyjna narożna baszta. W przyczemnia okrągła, na wysokości pierwszej kondygnacji ośmiobocna, powyżej czworoboczna. W baszcie znajduje się kilka ciekawych detali architektonicznych: gotyckie okna z XVI w. oraz elementy renesansowej kamieniarki okiennej.

Obecnie mieszczony przez Szwedów w 1702 r. podczas tak zwanej wojny północnej.

Współcześnie porośnięte krzewami ruiny są własnością prywatną.

Muzeum Ziemi Rawskiej (96-200 Rawa Maz., ul. Lwowska 35, tel. 781 700 503), które w ruinach w okresie letnim prezentuje wystawy tematyczne.

◦> Rawska warownia była miejscem przechowywania od 1563 r. do rozbiorów Polski „skarbu kwarcianego", zwanego także „skarbem rawskim", z przeznaczeniem na tak zwane wojska kwarciane, czyli stałe wojsko zaciężne Rzeczpospolitej służące do obrony granic w razie niespodziewanego ataku. Pieniądze na utrzymywanie tej formacji pochodziły z jednej trzeciej dochodów płynących do kasy państwa z królewszczyzn.

Zamek królewski w Piotrkowie Tryb.

Muzeum w Piotrkowie Tryb. Muzeum w Piotrkowie Tryb.

We wschodniej części miasta, na przedmieściu zwanym Wielką Wsią, na lewym brzegu rzeki Strawy, na kopcu zniemym wzmocnionym sosnowymi balami i otoczonym fosą zbudowano zamek będący siedzibą władcy podczas trwania obrad Sejmu. Inicjatorem budowy zamku był król Zygmunt Stary.

Rezydencja powstała prawdopodobnie w miejscu, wcześniejszego drewnianego obiektu obronnego z XIII lub XIV w., wymienianego w źródłach w 1510 r. Wybudowano ją w latach 1512-1519 wg projektu czołowego muratora doby Odrodzenia w Polsce Benedykta z znanego Sandomierzaninem. Zamek przybrał znaną w średniowieczu formę wieży o charakterze miejskiego-obronnym, której nadano godną renesansu oprawę rzeźbiarską. Trzykondygnacyjną budowę z wysokim przyziemiem wybudowano na planie zbliżonym do kwadratu o wymiarach 18x20 m z cegły z wykończystaniem ciosami kamiennymi przy obramnicy gotycko-renesansowych otworów okiennych i bogatych portali. Posadzki wykonano z czerwonego marmuru. Część parterowa pełniła funkcję gospodarczą, wyższe dwie kondygnacje miały zaś charakter mieszkalno-rezydencjonalny. Apartament królewski położny na pierwszym piętrze składał się z sali, izby i sieni reprezentacyjnej. Na najwyższej kondygnacji znajdowała się sala „palatium-stubam superiorem". Każda następna kondygnacja jest wyższa od poprzedniej.

Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim
97-300 Piotrków Trybunalski, Plac Zamkowy 4, tel. 44 646 52 72, www.muzeumpiotrkow.pl
Do najcenniejszych ekspozycji muzeum należą: prehistoria ziemi piotrkowskiej, dzieje miasta i zamku, poczet królów i książąt polskich anonimowego autora z drugiej połowy XVIII w., kolekcja broni palnej i broni białej oraz zbiory sztuki sakralnej.

◦> W 1493 r. w Piotrkowie ukształtował się dwuizbowy parlament Polski.
◦> W latach 1406-1492 Piotrków był miejscem 58 zgromadzeń i zjazdów rycerstwa, od 1493 do 1567 r. - 38 razy sejmu dwuizbowego, oraz 29 synodów biskupich.
◦> W latach 1578-1792 Piotrków był siedzibą Trybunału Koronnego.

Zamek arcybiskupi w Uniejowie

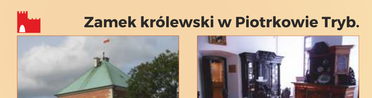
Muzeum w Piotrkowie Tryb. Muzeum w Piotrkowie Tryb.

Jednym z cenniejszych zabytków regionu jest wspaniała warownia oddalona około 300 m na zachód od rynku Uniejowa. Zamek wzniesiono na sztucznym nasypie, na zachodnim brzegu Warty, w miejscu chronionym dodatkowo przez starorzecza i podmokłe łąki. Obecnie zamek jest jedną z najlepiej zachowanych obronnych siedzib na terenie naszego województwa. Warownia posiada cechy kilku stylów w architekturze, będących efektem następujących po sobie w średniowieczu przebudów.

Założoną na planie czworoboku budowlę tworzą trzy skrzydła mieszkalne: zachodnie, południowe i bramą wjazdową i wschodnie dochodzące do gotyckiej wysokiej na 25 m wieży cylindrycznej, usytuowanej w połowie kurtyny wschodniej. Od północy założenie zamyka gotycki mur kurtynowy. Warto wspomnieć, że przez wieki najważniejszą funkcją twierdzy była ochrona skarbów Kościoła Gnieźnieńskiego zabezpieczanych podczas zawieruch wojennych.

Do początku XVI w. usytuowane przed zamkiem chronił dobra kościelne aż dziesięć razy. Podczas wojny trzynastoletniej, która wybuchła w 1454 r., skarb ukrywano w kilku skrzyniach. Składał się on m.in.: z sześciu bogato zdobionych ornatów, kilku drogich kap i dalmatyk darowanych przez monarchów, monstrancji, kielichów mszalnych, krzyżów, trybularza, drogich kamieni, pastorałów, brył złota, kawałków srebra, kilsaj liturgicznych i tego, co miało największe znaczenie w średniowieczu - relikwii świętych. Do nich należały: głowa i ręka świętego Wojciecha, głowa świętego Gereona, ręka świętego Stanisława i jego pierścień oraz relikwie jedenastu tysięcy dziewic - towarzyszek świętej Urszuli męczennicy. Obecnie obiekt pełni funkcje hotelowo-restauracyjne i bezpośrednio sąsiaduje z kompleksem „Termy Uniejów".

◦> Podobno, spacerując w pochmurną noc po zamkowym parku można dostrzec generałową Tollową w białej sukni, z dziecinną kołyską w ręku, jak szuka skarbów arcybiskupich ukrytych przed wiekami gdzieś w zamkowym parku.

Zamek rycerski Byki w Piotrkowie Tryb.

W dawnej wsi Byki (dziś granice Piotrkowa Tryb.) zachowała się wspaniała renesansowa rezydencja szlachecka rodziny Bykowskich herbu „Gryf". W XV-XVI w. Byki stanowiły centrum kilkunastowiejskiego klucza dóbr tego rodu. Położony malowniczo w dużym parku z zabytkowym drzewostanem pałac-zamek jest jednopiętrową budolą murowaną, wzniesioną na planie prostokąta z położonym w części środkowej dwupiętrowym rzutem bramnym oraz dwiema trójkondygnacyjnymi basztami. Najstarszym elementem budowli pochodzącym z wcześniejszego zamku Bykowskich z XV w. (XVI w.?), jest centralnie umieszczona w bryle zamku baszta bramna o wymiarach 7x12 m na planie prostokąta. Na południowej ściana na południowej. Na szczególną uwagę zasługują wspaniałe renesansowe portale oraz obramowania okien w części środkowej dawnej baszty, rzyalitu oraz wejścia od północy w pobliżu baszty północno-wschodniej. Obecnie mieści się tu Ośrodek Doradztwa Rolniczego.

Zamek rycerski w Bąkowej Górze

Bąkowa Góra między XIV a XV w. stanowiła centrum dziesięciowiosłowego klucza dóbr rodu rycerskiego Bąk herbu „Zadora". Jego założycielem powołał niewielki ruiny budowli obronnej, określane najczęściej mianem zamku. Po mnikliwych badaniach obiekt ten należy traktować jednak jako dwór obronny. Prawdopodobnie była to obronna wieża mieszkalna z XIV w.

Budowla ta powstała w XV w. z inicjatywy Zbigniewa Bąka Starszego, bądź jego syna Zbigniewa Bąka Młodszego należących do najbliższych współpracowników króla Władysława Jagiełły. Do jej budowy wykorzystano miejscowy kamień. Zachowane relikty to dolna partia XV-wiecznego budynku wzniesionego z planie prostokąta o wymiarach ok. 14x30 m z dwoma ryzalitami na osi dłuższych ścian. Dwór miał pięć pomieszczeń z usytuowaną w centralnej części izbą główną i położonymi po jej bokach dwoma izbami o wymiarach 5,3x6,5 m. Wejściowy dwoma w ryzalitach. Grube na trzy metry ściany wskazują, że budowla miała trzy kondygnacje, z czego dwie zajmowały Obiekt mógł być przebudowany bądź wzniesiony od nowa w późnym renesansie, o czym mogą świadczyć podniondio detale architektoniczne. Dwór opustoszał w końcu XVII w., powolnie chylącą się ku ruinie. Do 2005 r. zamek znajduje się w rękach prywatnych.

◦> Jedynym z proboszczów miejscowej parafii był ksiądz Antoni Kraszewski, stryjeczny brat ojca Józefa Ignacego Kraszewskiego. Pisarz często odwiedzał Bąkową Górę. Podczas jednej z wizyt znalazł on inspirację do napisania powieści „Legia-legenda herbowa", czyniąc jednym z jej bohaterów rycerza -rebusia Bąka (figura zbiża siedzi na zamkowym murze).

Zamek rycerski w Besiekierach

D. Rudicki

We wsi znajdują się ruiny późnogotyckiej warowni rycerskiej z ok. 1500 r. Wybudowano ją staraniem Mikołaja Sokołowskiego - stolnika brzeskiego i kasztelana dobrzyńskiego. Budowla położona jest na sztucznym nasypie umiejszczonym na stawie, pełniącym rolę fosy zamkowej, zasilanej rzeką Orłówką. Zamek wybudowano z cegły na kamiennym fundamencie na planie czworoboku (38x40m). Pierwotnie składał się z murów obwodowych, domu mieszkalnego i budynku bramnego.

Około 1653 r. Jan Szczawiński, kasztelan i wojewoda brzesko-kujawski przebudował zamek w stylu barokowym. Nad budynkiem bramnym wzniesiono wówczas ośmiobocną część wieżową, zaś po obu stronach dostawiono budynki gospodarcze, dobudowano krużganki arkadowe. Współcześnie zachowany obiekt posiada wiele elementów powstałych w wyniku tej przebudowy. Na szczególną uwagę zasługują zachowane detale barokowej kamieniarki.

Od XVIII stulecia zamek ulegał popadać w ruinę. Obecnie, po rewitalizacji założenia zamkowego, ruiny udostępnione są zwiedzającym, a na dziedzińcu co roku odbywa się turniej rycerski.

◦> Legenda mówi o pochodzeniu nazwy zamku. Wiąże się ona z zakładem diabła Boruty, „pana" tych ziem, zamku, z którego, jakim okolicznych dóbr. Przedmiotem była możliwość postawienia zamku bez użycia siekiery (bez siekiery!).

Zamek królewski w Bolesławcu

zrynt

Bolesławiec należy do najstarszych grodów na obszarze historycznej ziemi wieluńskiej. Już w XIII w. był dynamicznie rozwijającym się punktem osadniczym, co wiązało się z dogodnym położeniem na skrzyżowaniu ważnych szlaków handlowych szczupaki Mazowsze ze Śląskiem i Morawy z Rusią.

Z inicjatywy księcia Bolesława Pobożnego wzniesiono pierwszy obiekt obronny. Zamek zlokalizowano na wzniesieniu, wśród nadrzecznych łąk, na zachodnim brzegu rzeki Prosny.

Pierwotnie była to budowla opasana murem o długości ok. 170 m i wysokości 7 m. W pod. części dziedzińca w obrębie murów znajdowała się także wieża bramna. Wewnątrz istniały budynki drewniane: rezydencja i gospodarcze.

Około 1390 r. z inicjatywy księcia opolskiego Władysława, zamek rozbudowano. W pn. części dziedzińca wzniesiono ośmiobocną wieżę o wysokości ok. 22 m, zaś do wschodniej strony zachodnia dobudowano dwa budynki o wymiarach 10,5x14 m. Kolejne prace budowlane przeprowadzone z inicjatywy starosty krolewskiego Kacpra Denhoffa w l. 1625-1628, przekształciły zamek w barokową rezydencję. Budowla częściowo spłonęła podczas „potopu szwedzkiego". Kres jej przyniosła „wojna północna" w XVIII w. Dziś zamek zabezpieczony jest jako trwała ruina. Zachowała się wieża, relikt budynku bramnego oraz częściowo zrekonstruowane mury obwodowe.

Na terenie zamkowym znajduje się **Izba muzealna** (98-430 Bolesławiec, ul. Młyńska 4, tel. 62 783 60 54), w której obejrzeć można zabytki wydobyte podczas prac archeologicznych.

◦> W 1709 r. w Bolesławcu gościł król Szwecji Karol XII. Monarcha zamieszkał w opuszczonym z zamkiem drewnianym młynie.

Zamek arcybiskupi w Drzewicy

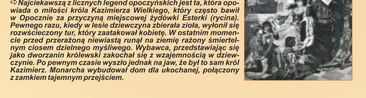
zrynt

Drzewica największy rozkwit przeżywała na przełomie XIV i XVI w., kiedy jej właścicielem był Maciej Drzewicki arcybiskup gnieźnieński i Prymas Polski. Z jego inicjatywy wybudowano w l. 1527-1535 zachowaną do dzisiaj w formie trwałej ruiny okazałą rezydencję. Budowlę wzniesiono w stylu gotyckim, ale z czasem pozyskała też elementy stylu renesansowego.

Zamek zbudowano na pd. od rynku, na terenie terasy zalewowej rzeki Drzewiczki, na planie prostokąta o wymiarach 37x43 m, usytuowanego wschód-zachód. Obiekt wybudowano z miejscowego piaskowca, cegła posłużyła jako budulec przy łukach okiennych i szczytach zachowanych na budynku mieszkalnym i na rzyalicie w ścianie wschodniej. Charakterystycznym elementem wystroju rezydencji są ceglane podwójne szczyty spiele ze sobą cegłami, prostymi, wystającymi poza lico ściany. W pd.-wsch. części dziedzińca stoi budynek gospodarczy, zwany kaplicą, z wielkim wysunięciem poza lico murów. We wnętrzu zachowały się relikty malowideł z XVIII w. Na szczególną uwagę zasługują kamienne renesansowe obramienia okien i drzwi. Kres świetności warowni przyniósł potop szwedzki w 1814 r., niszcząc niemalże cały obiekt.

Zamek obecnie jest własnością prywatną, udostępnioną dla turystów. Klucze do bramy znajdują się w sąsiednim budynku.

◦> Warto wspomnieć, że w 1534 r. arcybiskup Maciej Drzewicki przywiózł z Rzymu relikwię - czaszkę patriarchy konstantynopolitańskiego św. Jana Chryzostoma. Umieścił ją w bogato zdobionym relikwiarzu w miejscowym kościele parafialnym pw. św. Łukasza Ewangelisty. Podczas "potopu szwedzkiego" skarb ten utyto tak skrzętnie, że nie można odnaleźć go do dzisiaj.

Zamek rycerski w Łowiczu

Łowicz od XII w. do końca XVIII w. był ośrodkiem administracyjnym dóbr arcybiskupów gnieźnieńskich, które zaczęto nazywać mianem Księstwa Łowickiego. W 1355 r. z inicjatywy abp. Jarosława Bogorii Skotnickiego w miejscu dawnego grodu rozpoczęto budowę obecnego zamku.

Warownia arcybiskupia powstała nad Bzurą. Pierwotny gotycki zamek składał się z równoległych względem siebie dwóch budynków, rezydencjonalnego usługowego, wieży bramnej oraz muru zamykającego dziedziniec od zachodu. Zamek zajmował obszar 1200 m2.

W Odrodzeniu przebudowano zarówno zamczysko w stylu renesansowym, dodając lekkości budowli oraz cech rezydencjonalnych. Założenie okalała fosa, zasilana wodami rzeki Bzury. W XVII w. obiekt otoczono wałami ziemnymi z bastionami w narożach. Zamek spłonął podczas „potopu szwedzkiego".

W 1767 r. przyznał Zamkowi Łowickiemu urządził w części budynków zamkowych manufakturę płótna, zaś w 1792 r. urządzono tam prochownię, w której sekretarzem był Ignacy Krasicki. Po pożarze w 1794 r. zamek częściowo rozebrano. W czasie I wojny światowej na terenie zamkowym urządzono cmentarz wojskowy. Obecnie ruiny są własnością prywatną, a zwiedzanie dziedzińca jest ograniczone.

Zamek rycerski w Majkowicach

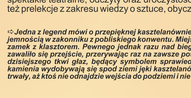

Majkowice w XV w. były własnością rycerską Nagodziców-Jelitczyków. Najbardziej znanym przedstawicielem tego rodu był Florian Szary - bohater bitwy pod Płowcami w 1331 r., którego historia została utwalona przez Jana Długosza w „Rocznikach czyli kronikach Królestwa Polskiego".

Współczesne ruiny są pozostałością renesansowego dworu należącego do rodziny Majkowskich, z pierwszej połowy XVI w., zawego również zamkiem. Dwór otrzymał tłosowany renesansową oprawę. Wybudowany z kamienia i cegły składał się z budynku mieszkalnego wzniesionego na planie nieregularnego prostokąta o wymiarach 15x13 m, dwóch rzyalitów, dziedzińca oraz narożnej baszty. Najlepiej zachowanym i najbardziej interesującym fragmentem zamku jest trójkondygnacyjna narożna baszta. W przyziemiu okrągła, na wysokości pierwszej kondygnacji ośmiobocna, powyżej czworoboczna. W baszcie znajduje się kilka ciekawych detali architektonicznych: gotyckie okna z XVI w. oraz elementy renesansowej kamieniarki okiennej.

Obecnie mieszczony przez Szwedów w 1702 r. podczas tak zwanej wojny północnej.

Współczesne porośnięte krzewami ruiny ze zrekonstruowaną wieżą główną i fragmentem murów obwodowych z gankami dla straży. Nocą jest ciekawie iluminowany. Gospodarzem zamku jest **Muzeum Ziemi Rawskiej** (96-200 Rawa Maz., ul. Lwowska 35, tel. 781 700 503), które w ruinach w okresie letnim prezentuje wystawy tematyczne.

Zamek książęcy